

Józef Patkiewicz

ZWIĄZEK NURKOWANIA EKSTREMALNEGO Z JAKOŚCIĄ ŻYCIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

STRESZCZENIE

Celem pracy było zbadanie związku nurkowania ekstremalnego z jakością życia osób niepełnosprawnych w aspekcie radzenia sobie z niepełnosprawnością.

Na świecie żyje ponad miliard osób niepełnosprawnych, co stanowi około 15% populacji ludzkiej. Podobna proporcja występuje w Europie, gdzie jest 80 milionów niepełnosprawnych osób, co stanowi ponad 15% całej populacji. Ostatnie dane, traktowane jako wstępne, dotyczące liczby osób niepełnosprawnych w Polsce pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego 2011. Według wstępnych wyników Narodowego Spisu Powszechnego 2011 liczba osób niepełnosprawnych w Polsce wynosiła ogółem około 4,7 mln, co stanowiło 12,2% ludności kraju, ale dane te można przyjąć za niedoszacowane. Według pełnych danych z poprzedniego Narodowego Spisu powszechnego z 2002 r. w Polsce było blisko 5,5 mln osób niepełnosprawnych, tj. 14,3%.

Populacja osób niepełnosprawnych stanowi więc znaczną część ludności w skali światowej, europejskiej i polskiej. Wobec przyjętych w cywilizowanych państwach zasad humanitaryzmu, uznawania równych praw obywateli i niedyskryminacji żadnych grup mniejszości, w tym osób niepełnosprawnych oraz promowania, ochrony oraz umożliwienia wszystkim osobom niepełnosprawnym nieograniczonego korzystania z wszystkich fundamentalnych swobód i praw człowieka oraz promowania poszanowania ich godności osobistej uchwalane są różne akty prawne o zasięgu światowym, regionalnym i krajowym, uwzględniające te cele. Są to, m.in. Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych (2012 r.), Zalecenie Nr R (92) 6 Rady Ministrów dla Krajów członkowskich Rady Europy dotyczące wspólnej polityki wobec ludzi niepełnosprawnych (1993 r.), a w Polsce Konstytucja i Karta Praw Osób Niepełnosprawnych z 1997 r. Jedną z możliwości realizacji tych celów jest kompensacja niepełnosprawności przez aktywność sportowo-turystyczną. Aktywność ta jest jedną z form rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.

Osoby niepełnosprawne od wielu lat uprawiają nawet najtrudniejsze rodzaje sportu i turystyki kwalifikowanej, w tym nurkowanie. W wielu publikacjach stwierdza się korzystny wpływ nurkowania, jako aktywności sportowo-turystycznej, na dobrostan osób

niepełnosprawnych, ale są to doniesienia wrywkowe. Wskazuje się w nich na korzyści fizyczne i psychiczne, dostarczanie fizycznej, duchowej i psychicznej ulgi, umacnianie pewności siebie, doświadczenie wzbogacające pomocne w poprawie własnego wizerunku i jakości życia.

Autor niniejszej pracy – sam osoba niepełnosprawna oraz wieloletni aktywny instruktor i działacz nurkowy – zajął się problemem osób niepełnosprawnych uprawiających, jedną z najtrudniejszych dziedzin turystyki – nurkowanie ekstremalne. Przeprowadził badania związku między nurkowaniem ekstremalnym osób niepełnosprawnych a poczuciem jakości ich życia. Dla zbadania tego problemu postawił hipotezy:

1. Nurkowanie ekstremalne wpływa korzystnie na jakość życia osób niepełnosprawnych w porównaniu do osób niepełnosprawnych nie wykazujących wzmożonej aktywności sportowo-turystycznej.
2. Zmienne socjodemograficzne różnicują jakość życia osób niepełnosprawnych nurkujących ekstremalnie w porównaniu do osób niepełnosprawnych nie wykazujących wzmożonej aktywności sportowo- turystycznej.

Badania prowadzono u 81 osób niepełnosprawnych z dysfunkcją narządu ruchu, w tym 40 nurkujących ekstremalnie (grupa badana), zrzeszonych w kilkunastu klubach nurkowych w Polsce oraz u 41 osób niepełnosprawnych nie wykazujących wzmożonej aktywności sportowo-turystycznej (grupa kontrolna). Uwzględniono w badaniach niepełnosprawne kobiety i mężczyzn z dysfunkcją narządu ruchu, w przedziale wieku od 27 do 70 lat, przy średniej wieku 43,9 lat.

W pracy zastosowano porównanie oceny „poczucia jakości życia” osób niepełnosprawnych uprawiających nurkowanie ekstremalne z osobami niepełnosprawnymi nie wykazującymi wzmożonej aktywności ruchowej.

W związku z tym, że w pracy przyjęto personalistyczno-egzystencjalną koncepcję jakości życia, zakładającą, że można ją analizować w czterech wymiarach - sferach: psychofizycznej, psychospołecznej, podmiotowej i metafizycznej/egzystencjalnej, zastosowano Kwestionariusz Poczucia Jakości Życia autorstwa Straś-Romanowskiej i wsp. (2004), który jest jej operacjonalizacją oraz kwestionariusz Przymiotnikowej Skali Nastroju University of Wales Institute of Science and Technology (UWIST) Mood Adjective Check List (UMACKL) Matthews i wsp.

Przedmiotem analizy były zmienne wyrażone w skali porządkowej. Z tego względu w analizie materiału zastosowano statystyki nieparametryczne. Istotność różnic rozkładów jakości życia pomiędzy grupami badaną i kontrolną oceniana była przy użyciu testu U

Manna-Whitney'a. Zastosowana również była korelacja uporządkowania Spearmana oraz test chi-kwadrat niezależności Pearsona.

Pozytywny wynik tych badań – korzystny wpływ nurkowania ekstremalnego na poczucie jakości życia osób niepełnosprawnych, potwierdza założone hipotezy badawcze pracy doktorskiej, jak również przytoczone w pracy doniesienia.

Praca wnosi nowe wartości do zasobów naukowych dotyczących problemów kompleksowej rehabilitacji i powinna wpłynąć na rozszerzenie i upowszechnianie nurkowania, jako skutecznej i atrakcyjnej formy rehabilitacji osób niepełnosprawnych podnoszącej jakość ich życia.

Wnioski

1. Niepełnosprawni uprawiający nurkowanie ekstremalne oceniali jakość swego życia wyżej od niepełnosprawnych nieaktywnych fizycznie we wszystkich rozpatrywanych sferach, a więc w sferze psychofizycznej, psychospołecznej, podmiotowej i metafizyczno-egzystencjalnej, co może świadczyć o kompensacyjnej roli tej formy aktywności względem skutków niepełnosprawności w ich oddziaływaniu na życie psychiczne osób niepełnosprawnych.

2. Aktywność nurkowa najbardziej podnosiła jakość życia osób niepełnosprawnych w sferze psychofizycznej

3. Aktywność nurkowa najslabiej wpływała na jakość życia osób niepełnosprawnych w sferze metafizycznej.

4. U osób nurkujących ekstremalnie występował wyższy poziom przystosowania wewnętrznego (sfery psychofizyczna i podmiotowa) i zewnętrznego (sfery psychospołeczna i metafizyczna/egzystencjalna) w stosunku do osób niepełnosprawnych nieaktywnych fizycznie.

5. Jakość życia w grupie niepełnosprawnych nurkujących była niezależna od stopnia niepełnosprawności, natomiast w grupie osób niepełnosprawnych nieaktywnych fizycznie wykazywała ścisłą zależność ze stopniem niepełnosprawności, im większa niepełnosprawność, tym gorsza jakość życia.

6. Poziom zadowolenia z życia był wyższy u osób niepełnosprawnych nurkujących w porównaniu z osobami niepełnosprawnymi nieaktywnymi fizycznie.

7. Postrzeganie jakości życia było niezależne od wieku badanych tylko w grupie osób niepełnosprawnych nurkujących, w przeciwieństwie do osób niepełnosprawnych z grupy nieaktywnych fizycznie.

8. U osób niepełnosprawnych w młodszym przedziale wiekowym występowało wyższe poczucie jakości życia w grupie nurkujących niż w grupie nieaktywnych fizycznie.

9. Zmniejszanie się różnic międzygrupowych z wiekiem dotyczyło szczególnie jakości życia w sferze metafizycznej/egzystencjalnej/

10. Uprawianie nurkowania ekstremalnego zmniejszało uzależnienie postrzegania jakości życia od wieku, co może świadczyć o występowaniu procesów kompensacyjnych.